

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četril leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska strokovna zveza

Bodočnost gospodarstva.

Znani nacionalni ekonom Werner Sombart je imel pred nedavnim v Fridrichshafenu predavanje pod gornjim zanimivim naslovom.

Ne morem se v mojih izvajanjih pečati z možnostmi in zaželjenostjo bodočega razvoja gospodarstva, ampak se omejujem samo na to, kaj je pred nami, ne da bi odločal, ali je zadovoljivo ali ne.

Tri glavna vprašanja nas morajo v prvi vrsti zanimati. Prvo, ali bomo v bodočnosti absolutno vzeto bogatejši kakor danes, oziroma kot smo postali v zadnjih 100 do 150 letih. Drugo vprašanje je vprašanje razmerja med raznimi narodnimi gospodarstvi in gospodarskimi območji — svetovno gospodarstvo. In tretje vprašanje je notranja zgradba našega gospodarskega življenja.

Kakšno je bogastvo narodov sveta? Znan pojav je, da smo se nahajali do svetovne vojne v stalnem napredovanju, t. j. bogastvo je stalno rastlo.

Biti bogat se razume v gospodarskem smislu, da razpolagaš z neko množino gospodarskih dobrin. Ali se bo bogatenje na dobrinah nadaljevalo ali pa smo prišli do tiste točke, kjer se ta razvojna črta prelomi? **Moje mnenje je, da v bodočnosti ni pričakovati nadaljnjega naraščanja bogastva narodov.** To naziranje se more zdeti čudno spricho dejstva, da še vedno živimo v času vedno novih izumov. Moram pa opozoriti, da tehnični izumi še ne pomenijo naraščanja bogastva. Bogastvo pomeni končno vendarle samo neko množino dobrin, o katerih odločamo. Izum je le v toliko obogetanju donajašo, kolikor doprinaša k temu, da se množina dobrin, s katerimi razpolagamo, poveča. Tako je iznajdba železnice v 19. stoletju odločilno doprinesla k zvišanju bogastva s tem, da so imeli ljudje spricho pomoči novega prometnega sredstva možnost izkoriščati odtelej ležišča surovin, ki so bila dotlej odtrgana od izkoriščanja.

Prišlo je do tega, da se je v teku 19. stoletja izvršil v tehniki velik preobrat, to je ukoriščanje anorganskih, neživih stvari. Bogatenje kapitalističnih narodov v 19. stoletju moremo primerjati bogatenju moža, ki je doslej komaj skromno živel od svojih dohodkov in ki je zadel veliko vsoto v loteriji ali pa dobil kako veliko dedščino. Ta dedščina, ki je pripadla človeku, so naravna bogastva zemlje, so energije, ki so ležale milijone in milijone let in ki so se pričele izkoriščati. Ni pričakovati, da bi ti vrelci izvirali še naprej z enako močjo kot dosedaj. Kar se tiče organskega sveta moremo ugotoviti, da so danes že skoro vse rodovitne in za obdelovanje pripravne pokrajine v posesti človeka.

Glede drugega vprašanja razmerja raznih narodov v gospodarstvu med sabo si moramo biti na jasnem, da so ta razmerja in odnosi nastali že pred 100 in 150 leti. V zapadni Evropi se je zbrala množica 250 milijonov ljudi. Ta je v teku 100 let narasla na 450 milijonov. Ljudstva zapadne Evrope predstavljajo, ako gledamo celo zemljo, prav za prav eno samo veliko mesto. Okoli tega se je razvil ves ostali svet kot kaka pokrajina okoli srednjeveškega mesta, ki je bilo v glavnem naselbina najrazličnejših obrtnikov, medtem ko je okoli ležeča pokrajina donajala mestu razne surovine v obliki življenskih potrebščin ali produkcijskih sredstev, ki so se v mestu predelala in nato prodajala kot industrijski izdelki. Zdi pa se, da se v zadnjem času to razmerje zelo izpreminja. Znan pojav zadnjih desetletij je, da hočejo tudi agrarne države razviti svojo

lastno industrijo, kar se je do danes v neki meri že tudi zgodilo. Nujno je tedaj, da je industrija vedno bolj navezana sama nase. Zapadnoevropska industrija si mora pripraviti svoje lastne konsumacijske kraje, treba je producirati večjo množino surovin v lastni deželi. Na Angleskem, kjer je zastopano kmetijstvo napram drugim gospodarskim panogam le še z 8%, je to stanje že postalo abnormalno in Anglija si prizadeva, da se kmetijstvo bolj razvije, kot je razvito trenutno. V Nemčiji je kmetskega prebivalstva danes samo še 23%, kar trajno ni mogoče vzdržati. Z ozirom na nemške prilike bi bilo potrebno, da bi znašal odstotek kmetskega prebivalstva od 40 do 50%.

Poleg vsega tega moremo opazovati velike spremembe v samem gospodarskem življenju. Tudi v tem pogledu se nahajamo po mojem mnenju v hitro se razvijajočem spreminjalnem procesu. Na zunaj se zdi, da se nahaja vladajoči kapitalistični gospodarski sistem v silnem razmahu. (Ako upoštevamo centralizacijo oziroma koncentracijo kapitala, neke vrste nov fevdalni sistem, odločevanje denarnih veselil v politiki in druge momente, tako da so danes politički pravzaprav lutke velebank.)

Vendar to ne odgovarja resnici. Ako se ozremo na notranjo strukturo kapitalizma, moremo ugotoviti povsem drugačna dejstva. Pomembna izprememba se vrši zlasti kar se tiče gospodarskega mišljenja. Posebnost kapitalističnega duha je po mojem mnenju ona značilna napetost med racionalnim in nadracionalnim, ki pa ni enaka napetosti med kalkulacijo in špekulacijo. To značilno kapitalistično mišljenje se izpreminja in sicer v smeri smotrene racionalizacije. Moment racionalnosti prodira vedno bolj v ospredje. **Hoče se produkcijo tako urediti, da se bo za celo vrsto let točno določila množina in kakovost produkcije. Skušaj se napraviti nekaj proračun v okviru katerega naj se sploh gospodarji.** To je simpton iz katerega spoznamo, da stari podjetnik, ki ni bil v stanu samo dobiti, ampak tudi izgubiti, v bodočnosti ne bo več nastopal v gospodarstvu.

Mnogo jasnejša, očitnejša pa je izprememba kapitalističnega gospodarskega sistema v vnanjem pogledu. Kapitalistično mišljenje zahteva svoboden gospodarski razvoj. Nahajamo pa se v času vedno večje zvezanosti gospodarskih sil. To zvezanost predstavljajo karteli in trusti, kakor tudi države s svojo socialno zakonodajo. To zvezanost gospodarstva pospešujejo tudi delavske strokovne organizacije. Potek gospodarjenja je danes že močno zmehaniziran. Kjer je bila preje prosta pot, je sedaj cel sistem raznih norm. Tako se spreminja kapitalizem stalno in le značilno časovno znamenje je, da se poleg kapitalizma vedno bolj prikazujejo oblike razvijajočega se novega gospodarstva, ki ga moremo nazvati neke vrste **gospodarstvo po načrtu**, kakor je v mnogih državnih, komunalnih in zadržnih podjetjih. Vedno širše plasti ljudstva zahtevajo tako gospodarstvo po načrtu. Na drugi strani pa se tudi večajo možnosti izvajanja takega gospodarstva. V prvih povojnih letih se je mnogo govorilo o socializaciji. Tedaj so se narodi Evrope mnogo naučili. Če drugega ne, so vsaj spoznali pogoje, pod katerimi je mogoče odpraviti kapitalistično podjetništvo. To je mogoče le tam, kjer sta produkcija in konsum ustaljena. Ze danes imamo celo vrsto gospodarskih panog, kjer je potrošnja skoro popolnoma ustaljena.

Vprašanje je tedaj, kako se bodo vsi ti trije činitelji razvijali. Moremo reči,

da bodo posamezna mala podjetja obstala. Pri tem pride v poštev predvsem hišno gospodarstvo, ki je v velikih mestih danes že skoro neznano. Vendar se v zadnjem času vedno močnejše javlja stremenje in želja, da živi vsakdo v svojem lastnem hišnem gospodarstvu. Da se bo obrtništvo gotovo vzdržalo, se mi zdi zelo verjetno. Ne mislim pri tem samo na rokodelce, krojače, čevljarje, ampak tudi na malo trgovstvo itd. Saj še danes predstavlja malo podjetje mnogo širši krog ljudi kot bi kdo mislil. Statistika kaže namreč, da je tudi v najbolj industrijskih državah še skoro polovica produkcije in gospodarstva v malih podjetjih. Ni nikakega razloga misliti, da bi se to znatno spremenilo.

Mnenje je, da se bo kmetska produkcija v bodoče povečala, to že radi

izpremembe svetovno gospodarskih odnosov. Kolonizira se danes samo kmetsko prebivalstvo. Gotovo je, da gre razvoj bodočnosti v mnogih smereh. Pred desetletji so bili marksistični narodni gospodarji mnenja, da se bo razvijalo gospodarstvo samo v eni smeri, to je v smeri velekapitalizma in da bo končno iz kapitalizma nastal samo po sebi socializem. Danes moremo ugotoviti, da so bili v teku 300 let v Evropi vsak čas novi gospodarski sistemi, ne da bi bili stari popolnoma premagani, ampak so se prelivali med seboj eden v drugega.

Govoril sem le kot teoretik. Praktičen človek oblikuje svet vsak trenutek drugače. Razumljivo je, da mora nujno izhajati iz osnove: oblikovati moram svet tako, kakršen naj bo po mojem nazoru.

Novice.

Doma.

Stabilizacija dinarja.

Guverner Narodne banke je izjavil, da se namerava v najkrajšem času izvršiti stabilizacija dinarja na osnovi 0.0912 švicarskega franka. Izjavil je, da je dinar že danes ena najstabilnejših valut. Ves obtok bankovcev je v višini 40 odstotkov krit v zlatu. 6% obrestna mera se zaenkrat še ne bo izpremenila. Gotovo pa se bo, čim bodo dopuščale razmere. Narodna banka je zgradila svojo lastno tiskarno za bankovce in se bo tako v kratkem emancipirala od inozemstva. Do konca leta bodo izšli iz te tiskarne prvi bankovci.

Poslodavci o socialni zakonodaji.

20. in 30. novembra se je vršila v Zagrebu anketa nekaterih zastopnikov poslodavskih zbornic in organizacij, namenjena predvsem zblizanju različnih stališč, ki jih zastopajo posamezne korporacije poslodavcev.

Tajnik zagrebške zbornice se je zavzemal za znatno okrnjenje socialnega zavarovanja in navajal za razlog znano demagoško frazo, da je naše gospodarstvo z zavarovanjem preveč obremenjeno.

Komisar SUZOR-a inž. Amadeo Carnelutti je predvsem zagovarjal sedanji centralistični sistem, pri čemer sta mu nasprotovala zastopnika ljubljanske poslodavske zbornice Ogrin in Pless, zavzemajoč se za najširšo avtonomijo okr. uradov.

Mogočen vtis so napravila izvajanja prejšnjega predsednika SUZOR-a, sedanjega predsednika hrvatskih industrijcev Marka Bauera, ki se je energično zavzel za soc. zavarovanje proti vsakemu okrnjenju bodisi v stvarnem ali formalnem pogledu.

Končno se je ugotovilo, da so vse poslodavske organizacije za avtonomijo pokrajinskih okr. uradov, ki naj postanejo samostojni nosilci zavarovanja.

Kako se bo revidiralo zavarovanje.

Komisar SUZOR-a inž. Carnelutti je na zagrebški poslodavski anketi izjavil, da bo ministrstvo za soc. politiko poverilo izdelavo novele k zakonu o zavarovanju delavcev posebnim komisiji na podlagi predlogov poslodavskih in delavskih predstavništev. To komisijo bo imenoval minister iz vrst v tem pogledu verziranih moči. On sam je v to komisijo že pozvan. Najbrž se bosta izdelala dva zakona: novela k sedanjemu zakonu o zavar. delavcev in poseben zakon o pokojninskem zavarovanju. Ministrstvo bo poslalo osnutke zakonov v pisno izjavo prizadejim zbornicam, nakar se bo redigiralo po isti komisiji končno besedilo zakonov. Oba zakona naj bi postala veljavna do 1. maja 1930.

Ministri na zdravljenju.

V inozemstvo sta odpotovala v svrhu zdravljenja ministra dr. Anton Korošec in inž. Savkovič. Prvega bo za čas njegove odsotnosti nadomestoval minister za kmetijstvo dr. Frangeš, drugega pa minister brez portfelja Uzunović.

Komisar OUZD v Ljubljani.

Za komisarja Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani je imenovan g. Miha Krek, dosedanji predsednik ravnateljstva.

Novi angleški poslanik v Belgradu.

V Belgrad je dopotoval od delavske vlade imenovani novi poslanik Anglije v Belgradu Menderson.

Po svetu.

V Nemčiji so znatno spremenili pravkar potekli zakon o zaščiti republike. Za člane bivše cesarske rodbine ne obstoja več zakonita prepoved bivanja v Nemčiji. Določeno je tudi varstvo političnih osebnosti. — Novi zunanji minister Curtius je v svojem deviškem govoru v svojstvu zunanjega ministra silno ostro nastopil proti nemškimi fašistom in nacionalistom. Ljudsko glasovanje, ki se bo vršilo radi znanega predloga fašistov, da se odkloni Youngov načrt in obtoži državne ministre, bo te ljudi obsodilo na smrt.

Na Češkem že skoro dva meseca tečejo pogajanja med strankami za ministrske stolčke. V novi vladi naj bi bile zastopane skoro vse stranke, zato je pa težko zadovoljivo razdeliti ministrstva. Najtrši oreh je notranje ministrstvo, ki ga hočejo imeti agrarci in socialni demokrati. Tudi Hlinka in Šramek bosta šla v vlado.

V Italiji se fašisti pripravljajo na poroko italijanskega prestolonaslednika Umberta z belgijsko princezino Marijo Jožefo. Belgijska vlada pa pravi, da k tem ceremonijam ne pošlje nobenega svojega zastopnika, ker nazori belgijskih delavcev in kmetov niti malo ne soglašajo s fašističnimi. — Te dni je bilo prepeljanih iz Istre večje število brez kakih razlogov v 5 letno konfinacijo obsojenih kmetov na samotne Liparske otoke.

V angleškem parlamentu se vrši borba za zakon o zavarovanju za brezposelnost. Delavska vlada ima neroden položaj, ker se mora otepati dveh nasprotnikov: na eni strani konservativcev, ki so sploh proti vsakemu zavarovanju, na drugi pa levega krila delavske stranke, ki hoče mnogo več kot pa more vlada dati.

Na Grškem so izvedli decentralizacijo državne uprave. Temu so se pa visoki državni uradniki silno upirali, vsled česar je morala vlada proti njim energično nastopiti.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Železničarski vestnik.

NAMESTITEV DELAVCEV IN DNEVNIČARJEV.

(Konec.)

Domovnica mora biti izdana od pristojne občine, kar je samoobsebi razumljivo.

Nravstveno izpričevalo izda za ves čas pristojna občina, za čas bivanja v drugi občini pa ta občina in sicer samo za ta čas. Spričevalo (ako ga ne izda občina, v katero je kdo pristojen, jih je lahko tudi več) mora biti izdano za ves čas od izstopa iz šole pa do namestitve. Ako za katero dobo neoporečnost ni potrjena, ne zadostuje tako pravstveno izpričevalo, priskrbeti je treba potrdilo tudi za ta čas.

V ozki zvezi z pravstvenim spričevalom je izpričevalo o zaposlenosti. Tudi to mora obsegati vso dobo od izstopa iz šole do vstopa v žel. službo oziroma namestitve. Izpričevalo o zaposlenosti izda pristojna občina. Lahko si ga vsak sam spiše po svojih službenih izpričevalih ter ga da pristojni občini samo potrditi. Ako se pa katera občina brani izdati tako potrdilo, je treba predložiti direktorji druge dokaze, kje se je nahajal v času od izstopa iz šole do vstopa v žel. službo.

Vojaška knjižica mora vsebovati točne podatke, od kdaj je trajal vojaški rok. Drugi osebni podatki se morajo ujemati s krstnim listom.

Slično kakor pri drugih listinah, je treba upoštevati točnost podatkov tudi pri šolskih izpričevalih.

Glede vseh listin je treba posebej pripomniti, da ni predlagati takih listin, v katerih je kaj radiranega ali drugače popravljenega. Taka listina je namreč neveljavna, predlagatelju se pa lahko pripeti, da bo imel opravka z državnim tožilecem ali sodiščem, ker je samovoljno popravljanje izkazov po zakonu kaznivo. Poleg tega pa seveda lahko izgubi službo pri železnici.

Ako se predlože listine v redu, se izvrši nameščenje takoj, brez vsakega nadaljnjega pisarenja. Da ni vseeno, kdaj se izvrši namestitev, večina delavcev niti ne ve. Za napredovanje se namreč računa služba od dneva podpisa rešenja. Z zavlačenjem namestitve pa se lahko zgubi pol ali pa tudi celo leto za napredovanje. Napredovanje se vrši namreč le 1. januarja in 1. julija vsakega leta in kdor je postavljen med tem terminom, se mu računa napredovanje od termina, ki je bližji dnevu podpisa rešenja o namestitvi. Po treh letih postane potem uslužbenec stalen, ako je do tedaj položil vse predpisane izpite in imel zadovoljivo letno oceno. Ako postane stalen uslužbenec nesposoben za službo, nima pa še 10 let službe, ima pravico do podpore (miloščine) 40% poslednje plače, ako pa tak uslužbenec

umre, dobi vdova polovico te podpore. Dokler uslužbenec ni stalen, nima pravice ne on in ne njegova rodbina do nikake podpore oziroma miloščine razen za morebitne pogrebne stroške.

Pravico do pokojnine si pridobi uslužbenec po 10 letih od dne namestitve. Tedaj se mu tudi sele prizna za pokojnino čas njegove delavske oziroma dnevniciarske službe po 21. letu starosti in po odsluženju vojaškega roka. Prej se pa taka služba ne računa ne za napredovanje ne za pokojnino.

Iz vsega tega sledi, da naj delavci ozir. dnevniciarji, katere pozove direktorja, da predlože listine v svrhu namestitve, iste čimprej vpošljejo direktorji potom svojega neposrednega predstojnika in sicer listine, katere se more takoj uporabiti, ne da bi bilo treba zahtevati še kakih popravkov.

Zavarovanje za starost žel. delavcev.

Poleg zavarovanja za bolezen in nezgodo obstoja tudi zavarovanje za starost, ki je pravzaprav najvažnejše. Pri prometnih napravah razločujemo starostno zavarovanje nameščencev in delavcev. Nameščenci so bili svojčas večinoma zavarovani pri pokojninskih zavodih, delavci pa pri provizijskih zavodih.

Odkar velja zakon o drž. prometnem osebju, pokojninskih zavodov ni več. Nameščeno osebo namreč dobiva pokojnino od države po določbah zakona, ne da bi se za to vplačevali kak poseben prispevek, kakor je bilo to treba pri pokojninskih zavodih.

Glede starostnega zavarovanja delavcev zakon o prom. osebju ničesar ne določa, ampak prepušča, da to uredi uredba o pomožnem osebju drž. prometnih naprav. Pričakuje se, da bo taka uredba kmalu izšla, ker so bile direktorje že pozvane, da podajo svoja mnenja glede osnutka, ki ga je izdelala generalna direktorja. Sicer je taka uredba že izšla, bila pa je zopet preklicana, ker je vsebovala več nemogočih določb. Bila je pa tudi precej pomanjkljiva, tako da je uprava sama uvidela potrebo po novi uredbi, katere osnutek je že gotov. Zankrat pa veljajo za delavce še nadalje predpisi začasnega pravilnika iz leta 1920., glede starostnega zavarovanja pa tudi še pravilnik provizijskega zavoda za sluge in pomožne uslužbenice bivših državnih železnic.

Kako važnega pomena je zavarovanje za starost, ni potreba še posebej pojasnjevati. Saj imamo mnogo živih prič. So to stari, že skoro čisto onemogli delavci, ki le z veliko težavo opravljajo svojo službo. In vendar vztrajajo. Zakaj? To so delavci, ki svoječasno niso hoteli postati, ali pa vsled prekoračene starosti, ki je bila določena za sprejem v

provizijski zavod, niso mogli biti sprejeti kot člani k temu zavodu, niso pa tudi sicer poskrbeli, da bi se zavarovali za stare dni. Tako opravljajo svojo službo še s poslednjimi življenjskimi silami, dokler ne omagajo popolnoma. In tega se ravno boje, ker jim grozi pomanjkanje, lakota. Kes je, da tudi dosedanja provizija ne zadostuje za življenje, ker je ta odmerjena po predvojnih razmerah, vendar pa nudi vsaj toliko, da ni potreba delavcu — prijeti za beraško palico. Upajmo, da bo novi pravilnik tudi v tem prinesel temeljito zboljšanje.

Delavske plače so pri nas minimalne. Treba je tudi te regulirati z novo uredbo. Od te borne plače seveda ni mogoče, da bi se delavec zadostno zavaroval za starost. Provizija je majhna, prihrankov pa ni mogoče spraviti skupaj pri teh razmerah. Zato mora k starostnemu zavarovanju prispevati država. To stori v obliki draginskih in rodbinskih doklad. Pri skromnih vsotah, ki so odobrene s proračunom, so seveda tudi te doklade pomanjkljive. Ker se pa v zadnjem času naše trgovinske bilance zboljšujejo in se tudi druge razmere v državi spravljajo v pravi tir, je upati, da se bodo kmalu tudi državnim uslužbenecem razmere zboljšale. (Konec prihodnjic.)

Razpis službenih mest.

I. Razpisana je celotna zasedba službenega mesta na postajališču Sela pri Otovu po čuvajih proge. Stanovanje za prvega čuvaja je v postajališču, za drugega pa v čuvajnici št. 30. Rok za vlaganje prošenj je 18. dec. 1929. Dir. št. 5388-III/29.

II. Mesto desetarja pri nadzorniku proge v Maribor gl. kol. Stanovanje v čuvajnici št. 424. Termin do 12. dec. 1929. Dir. št. 6394-III/29.

III. Mesto čuvaja proge na čuvajnici št. 20 proge Jesenice—Planica. Stanovanje v čuvajnici št. 20. Rok do 12. dec. 1929. Dir. št. 6198-III/29.

IV. Mesto čuvaja proge z obhodno in zaporniško službo na čuvajnici št. 613 prog. sekcije Ljubljana gl. kol. Stanovanje v čuvajnici št. 615. Rok do 21. dec. 1929.

V. Mesto čuvaja proge na vlakojavnici št. 3, prog. sekcije Celje. Stanovanje v čuvajnici št. 525. Rok do 24. dec. 1929. Dir. št. 6521-III/29.

VI. Mesto čuvaja proge z obhodniško službo in stanovanjem v čuvajnici št. 579, prog. sekcije Zidani most. Rok do 25. decembra 1929. Dir. št. 6522-III/29.

Rudarji

Prevalje. Katastrofa brezposelnosti, ki je letos v mesecu maju zadela rudarsko delavstvo, zaposleno v premogovniku Leše, povodom izerpanja premoga v starem »Barbara« rovu, se polagoma omiljuje. Po 7 mesečnem iskanju premoga se je srečno zadeto odprl nov rov, v katerem se nahaja premog v veliki množini do 4 m v premeru na debelo že

sedaj. Uprava premogovnika presledkoma zopet sprejema delavce v delo. V začetku t. m. se bo pričelo zopet delati v celotnem obratu, seveda v početku še v zmanjšanem obsegu. Delavstvo, ki je ob pogledu na prihajajočo zimo s silno skrbjo in bojaznijo v duši v težkem pričakovanju želelo skorajšnjega dela in zaslužka, je zopet dobilo upanje, da si bo lahko služilo svoj vsakdanji kruh v domačem kraju.

Kovinarji

Kamnagorica. Poslednjič smo se oglašili, ko je zadnji sneg zgineval in oglašamo se zopet, ko pritiska zima. Zakaj? Naš položaj se še ni zboljšal. Želbjaarska zadruga polaga važnost na Kropo, kjer gradi moderne delavnice in postavlja stroje, dočim v Kamnagorici še vedno pojemo staro pesem in jo bomo peli še to zimo, ki naj bi ne bila, kot je bila pretekla. Osemurnik se še ne izvaja, in delali bomo še vedno v delavnicah, ki ne zaslužijo tega imena. Razumemo, da je danes želbjaarska zadruga še vedno v težkočah, toda te naj nosijo vsaj vsi enako. Če se godi krivica, ne moremo molčati! Svoje smo in bomo vedno zahtevali, dokler ne dosežemo. Zal nam je le, da se moramo obračati proti našemu delodajalcu radi neupoštevanja določb zakona o osemurniku in pozivati inspekcijo dela, da naloži podjetju primerno ureditev delavnic. Pa kako, da tudi od te strani ni nikakega ukrepa, saj zahtevamo edinole izpolnjevanje zakonitih predpisov. Organizirani želbjarji pa se pri vsem tem tudi zavedamo, da se naša beseda ne upošteva predvsem radi naše lastne nesolidarnosti. Ko nas bo večina ali pa vsi organizirani, bo tudi uspeh siguren. Zato omahljivci, neorganizirani: v organizacijo, v skupne žrtve — v skupno žetev!

Krekova mladina.

Ljubljana. Prihodnji četrtek, 12. t. m. bomo imeli zanimivo predavanje. Vabimo vse člane in prijatelje, da pridejo zraven.

Duhovne vaje. Prijavite se za duhovne vaje. Moramo vse potrebno pripraviti in zagotoviti. Zato takoj!

Borčevski tečaj. Vršil se bo 28. in 29. decembra. Pošljite prijave!

Cilji in pota Krekove mladine. Izšla je brošura o Krekovi mladini. Glejte, da jo vsak dobi v roke, vsak nas mora spoznati; tisti, ki čez nas zabavlja in tisti, ki o nas molči.

Kjer še Krekove mladine ni, pa so fantje, ki so z nami enega hotenja, tam je Krekove mladine treba. — Krekova mladina je krščansko socialistična mladinska delavska organizacija. Obrnite se na Centra Krekovih družin, Ljubljana, Delavska zbornica.

V vsako hišo „Delavsko Pravico“!

Atom:

Država in njene naloge.

(Delavska okrožnica papeža Leona XIII.)

48. Vendar pa ne more biti dvoma, da se naj v navedeni zadevi poiščejo tudi pomočki, ki so v oblasti ljudi. Potrebno je, da prav vsi, katerih se zadeva tiče, streme za istim ciljem in sorazmerno za istega delajo. V tem je neka sličnost s previdnostjo, ki vodi svet. Skoro vedno namreč vidimo, da uspehi (izidi) stvari, ki so od kakih vzrokov odvisni, prihajajo od njih vseh sodelovanja.

49. Vsekakor je dobro preiskati, kolik del od pomoči je pričakovati od države.

50. Pod državno oblastjo na tem mestu ne razumemo ono, kakršno ima eden ali drug narod, ampak tisto, ki jo v skladu z naravo zahteva tudi prava pamet in jo odobravajo nauki božje modrosti, ki smo jih mi sami posebej razložili v okrožnici o krščanski uredbi držav. Oni torej, ki državo vodijo, se morajo vobče in splošno prizadevati za osem ustrojem zakonov in uredb, tako namreč, da povzročijo, da iz same ureditve in uprave države samo od sebe ozcvete blagostanje splošnosti in zasebnikov. To je namreč naloga državne modrosti in bistvena dolžnost tistih, ki vladata. Zdej pa so predosem te stvari, ki države napravijo srečne, pošteno življenje, prav urejene družine, varstvo vere in pravičnosti, zmerno naganje javnih bremen in njih pravična razdelitev, porast obrti in trgovine, cvetoče poljedelstvo in če je še kaj drugega te vrste. S čim večjo marljivostjo se bo to pospeševalo, tolikanj bolje in srečneje bodo živeli državljani.

Država je naravna tvorba. Človek je po naravi

družno bitje. Le v družbi in po družbi se more prav razviti in izpopolniti: telesno in duševno, umsko, нравno in versko. Zato se moramo vedno držati načela, da je država tu radi človeka in ne človek radi države.

Vsak človek ima po naravi pravice in seveda tudi dolžnosti, ki veljajo tudi v državi. In če bi država le-teh ne priznala, bi ne mogla vršiti svoje naloge, to je skrbeti za blaginjo državljanov. Kdor bi tajil te naravne dolžnosti in pravice za posameznega človeka, bi jih naravno moral tajiti tudi za državo. Država, ki se ne ozira na ta naravni zakon, ki je enako obvezen za posameznika kakor za državo, je vedno v nevarnosti razsula, ker nima trdnega temelja svojih zakonov in uredb. Če hoče država ščititi red, se ji lahko primeri, da preveč okrne svobodo; če hoče ščititi svobodo, se ji zgodi lahko obratno, da jo ščiti preveč na škodo reda in miru. Zato po pravici poudarja papež, da mora država v prvi vrsti ščititi vero in pravičnost.

Človek in družina sta bili pred državo, zato so pravice človeka in družine starejše kot države. Šele tedaj, ko družina ni mogla več vršiti svojih dolžnosti in so se družine jelo združevati v rodove, je nastala potreba pozitivnih zakonov in potreba države. Tako je država nekako razširjena družina, na katero so prešle deloma one pravice in dolžnosti družine, ki jih le-ta ni mogla več sama izvrševati. Država ima torej dvojno nalogo: Priznavati mora, ščititi in pospeševati naravne zakone bodisi glede нравnosti kakor tudi glede prava samega. Ščititi in pospeševati mora pa tudi časno dobrobit svojih državljanov.

Kaj je časna blaginja? Različni to različno umevajo. Gotovo je, da mora država skrbeti za javno

časno blaginjo in ne za zasebno; to se pravi, za tisto blaginjo, ki čim večje število državljanov res napravi srečne. Običajno se prišteva k nalogam države, da skrbi za red in mir. Vsi ljudje ne bodo nikdar нравno tako popolni, da bi jim bila pravica vedno sveta. Zato mora država s socialnimi zakoni zajamčiti vsakemu pravico in s socialno močjo preprečiti in kaznovati vse nasprotno nakane. Prvo spoznanje, da se država zaveda svojega smotra, je socialni red.

A socialni red ne sme ubijati življenja. Red ni sam sebi namen, ampak namen mu je ravno razvoj življenja. Reda in miru si žele ljudje uprav zato, da morejo izvrševati svoje posle in dela. Država mora zato čuvati vso tisto svobodo državljanov, ki se strinja s socialno blaginjo.

Pomagati mora svojim članom država tudi dejansko. Res je sicer, da morajo stroške za to nositi državljani sami z davki, a res je tudi, da so splošne zadeve, ki jih posameznik ne more doseči, zadosti pa jim lahko skupnost, država. Paziti pa mora pri tem država, da varuje načelo pravičnosti pri razdelitvi bremen in ugodnosti.

Posegati mora država dandanes tudi v gospodarsko življenje svojih članov. Če bi se izvrševalo v vseh ozirih pravno varstvo, bi bilo državi treba le malo storiti. V sedanjih družabnih razmerah pa mora država posegati tudi v lastninsko pravico in jo pravično omejiti. Res je, da država sama ne osrečuje nikogar, to ni njen namen. Vsak je svoje sreče kovač. Pač pa mora država skrbeti, da imajo njeni člani priložnost časno se osrečiti, to se pravi, dobiti zadostno množino vsega, česar potrebujejo za svoje telesno in duševno življenje in izpopolnjevanje.

Naše zavarovanje.

Naš okrožni urad je izdelal zanimivo poročilo za leto 1928. pod naslovom: »Važna delavska vprašanja našega delavskega zavarovanja po podatkih o poslovanju Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani.« V njem se razgrinjajo pred nami vsi važni problemi, ki zadevajo naše zavarovanje baš v teh dneh. Danes prinašamo uvod k poročilu. Poročilo samo je zlasti spričo štiridesetletnice našega zavarovanja, ki se bo praznovala 22. decembra t. l., važen dokument pomembnosti našega zavarovanja za vse delavstvo Slovenije.

»Če kdaj, je gotovo v sedanjih časih potrebno boljše poznanje naših socialno zavarovalnih problemov in stanja našega zavarovanja. Ta potreba je podana tako za delavstvo, da zna in more braniti svojo najvažnejšo socialno pridobitev, kakor za delodajalce, da imajo o zavarovanju pravilno sliko in pravilno razumevanje. Poznanje dejanskega stanja stvari bo dvignilo avtoriteto zavarovanja in bo prineslo večje uvaževanje zakona, med delavstvom pa bo zatrla strast po izkoriščanju zavarovanja!

Brez dvoma se bliža čas, ko bo treba v polnem obsegu urediti ves kompleks našega socialnega zavarovanja in dograditi celotno stavbo socialne preskrbe našega delavca, nameščencea, obrtnika, malega trgovca in kmeta. To pravico prizadeti sloji imajo. To dolžnost ima tudi država napram njim. Naše narodno gospodarstvo brez dobre ureditve socialnega zavarovanja ne more napredovati. Državna socialna politika mora v ureditvi socialnega zavarovanja videti svojo glavno nalogo. Socialna in gospodarska struktura Slovenije zahteva pospeševanje industrije, ako hočemo narodu dati kruha. Gospodarski razvoj v tej smeri pa je nemogoč, gotovo pa nepopoln, ako istočasno ne skrbimo za ustanove, katere naj skrbje za socialno preskrbo delavca in nameščencea. Z veseljem ugotavljamo zavzemanje trgovskih poklicnih in prostovoljnih stanovskih organizacij za to, da se uvede starostno in onemoglostno zavarovanje trgovskih nastavljenecv. — Urad je mogel tudi ugotoviti stremljenja vsaj nekaterih industrijskih podjetij, da se uvede starostno in invalidno zavarovanje industrijskega delavstva. Gospod dr. Windischer, ki v svoji lastnosti tajnika TOI v veliki meri vpliva na naše gospodarsko življenje, je na obnem zboru Trgovskega društva »Merkur« dne 29. aprila t. l. podčrtal sledeče ugotovitve: »Izrazita postaja potreba po preskrbi za slučaj bolezni, onemoglosti, nesreče in tudi starosti,« in »dalekovidni gospodarji vidijo, da ni umestno upirati se taki napravi, ker je vendar za gospodarja, ki ima srce, strašno, ako njegov dolgoleten uslužbenec onemore, ni več za delo, pa mora ipak živeti.« — Tako je med interesenti samimi ustvarjeno ugodno razpoloženje za razširitev in poglobitev našega zavarovanja. Pravilne smernice državne politike podčrtavajo potrebo po resnem in solidnem delu na vseh poljih državnega udejstvovanja. Med tako delo gotovo spada oživotvorenje vseh panog socialnega zavarovanja. To zahteva tudi najvišji državni interes: Ustvariti zadovoljno delavstvo in nameščence, ki naj tvori močno hrbitišče državi.

Jasno je, da tudi socialno zavarovanje ne sme iti preko mej možnosti našega gospodarstva. Zato mora isto biti poleg tega, da je socialno, tudi ekonomično. Stremljenja mora iti za tem, da uvedba starostnega in invalidnega zavarovanja ne bo preko mej znosnosti obremenjevala narodnega gospodarstva. Pri tem stremljenju bo brez dvoma misel obstala tudi pri tem, kako obstoječe bolniško in nezgodno zavarovanje poceniti in prihranek uporabiti za kritje invalidnih in starostnih pokojnin.

Veliko govori javnost o potrebi novelizacije bolniškega in nezgodnega zavarovanja. Resno in z dobrim namenom o tako važnem vprašanju moremo le takrat govoriti, ako zavarovanje samo res dobro poznamo.

Letošnje poročilo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev ima zato poseben pomen: da nudi vsestransko gradivo za razprave o novelizaciji bolniškega in nezgodnega zavarovanja in da prepriča, ali in kje je reforma potrebna.

Naše zavarovanje vrši velike dolžnosti.

Podatki v letnem poročilu morajo vsakogar zlasti prepričati o enem: da je neproduktivnih izdatkov zelo malo in da so isti omejeni na možni minimum. Izdatki so utemeljeni v stvarnih socialnih potrebah in kar se tu pa tam označuje kot preliberalno dajanje podpor, je bolj teoretično kot praktično utemeljeno. Nekatera širokogrudnejša določila zakona pridejo praktično le kot izjema v poštev. Normalno ima članstvo pri uživanju podpor že danes vse predpogoje, katere iz razlogov štednje hoče uveljaviti zahteva po ekonomizaciji zakonitih predpisov o bolniškem in nezgodnem zavarovanju.

Resnica je, da s solidno in socialno reformo bolniškega in nezgodnega zavarovanja moremo nekaj prištediti, toda nikakor ne toliko, da bi prištednja utemeljila zahtevo po znižanju premij, ali da bi s prištednjo mogli uvesti tudi še starostno zavarovanje. Poročilo naj to irditev podpre s stvarnimi ugotovitvami.

Vidimo, da imajo finance zavarovanja še mnogo občutnih praznin; zavarovanje nima n. pr. nobenih efektivno dotiranih rezervnih fondov, ki morajo biti kardinalna zahteva zlasti bolniškega zavarovanja, nima prometnega kapitala in živi iz rok v usta. Najmanjši zastoj vplačil pomeni že krizo. Prav je, ako se uveljavijo taka socialna in gospodarska načela, ki bodo prištedila kako pomembnejšo vsoto. Toda ta vsota bo morala predvsem biti uporabljena v to, kar danes zlasti pri bolniškem zavarovanju nujno manjka. Brez tega stavba ni solidna.

Dobra volja bo priznala, da se je tako samouprava, kakor uprava urada trudila, da vsa nepotrebna in škodljiva trenja v poslovanju izloči, da dela razumno, varčno in praktično. V kolikor ta ali ona stvar vzbuja nezadovoljnost, temelje nje vzroki v okoliščinah, ki leže izven moči samouprave ali uprave, pogosto v napačnem pojmovanju stvari po interesentih samih. So to predvsem nekatera neprimerna določila zakona; marsikateri nezadovoljnosti pa je vzrok tudi nepoznanje raznih predpisov in njih motivov.

Urad izdaja letno poročilo, da popularizira zavarovanje, predoči njega koristnost in pokaže, kako se je z javnimi sredstvi gospodarilo v korist javnosti. Poštena volja mora priznati, da je delo trudapolno, požrtvovalno in tudi uspešno. In še nekaj: Dobra volja mora priznati, da zavarovanje ni breme, pač pa temelj ustvarjajočega gospodarstva. Letošnje poročilo hoče biti tudi razprava o nekaterih najvažnejših predmetih zavarovanja. Hoče biti vzpodbuda k študiju zlasti gospodarskih in zdravstvenih vprašanj, da tako pripomoremo k razčiščenju pojmov in s tem k ugledu in spoštovanju zavarovanja.

Letos praznujemo socialno velevažen jubilej: štiridesetletnico uvedbe izvajanja bolniškega in nezgodnega zavarovanja. Štirideset let se v Sloveniji že izvaja bolniško in nezgodno zavarovanje. To je gotovo jubilej, preko katerega naša kulturna, socialna in gospodarska javnost ne bi smela molče iti. Saj socialno zavarovanje predstavlja važen del naše splošne kulture. Ta jubilej bi morali praznovati, ne radi praznovanja, pač pa zato, da bi prikazali vso veliko socialno in gospodarsko koristnost, katero je v dolgi dobi štiridesetih let prinašalo socialno zavarovanje, in da bi se na tem spoznanju utrdila tudi vera v potrebo najpopolnejše izgraditve našega zavarovanja.

Zahvala. Ker sem bil v nesreči, ki me je zadela, deležen splošnega sočustvovanja, si štejem v dolžnost, da se tem potom vsem najlepše zahvaljujem. Posebno zahvalo tem še dolžan vsem nabiralcem in darovalcem, ki sta cdrtgajoč si od svojih ust, zbrali zame 1294 dinarjev. Vsem najlepša hvala.

Lojze Moškrič.

Učitelj: »Kaj je tvoj oče?«

Jakec: »Črve posnema.«

Učitelj: »Tega ne razumem. Razlož mi.«

Jakec: »V pohištvo vrta luknjice za nekega trgovca, kateri isto prodaja kot znamenito starino.«

Anketa o reviziji socialnega zavarovanja.

V soboto, dne 30. t. m., se je vršila v Delavski zbornici anketa o reviziji zakona o zavarovanju delavcev. Enketa so prisostvovali zastopniki vseh delavskih organizacij in zastopniki samouprave in uprave delavskega zavarovanja.

Enketa je razpravljala najprej o uvedbi zavarovanja za starost, onemoglost in o reviziji dajatev bolniškega in nezgodnega zavarovanja. Pri tem je ugotovila, da dajatev bolniškega in nezgodnega zavarovanja niso višje, kakor so bile pred vojno in kakor so v drugih državah. Zato bo moralo delavstvo vse predloge, ki gredo za znižanjem teh že itak nizkih dajatev, najodločneje odkloniti. Če bi se materijalna določila glede teh dajatev spremenila, bi se moralo uporabiti tako dosežene prihranke izključno za saniranje iste panoge zavarovanja. Zakaj, tako nezgodna kakor bolniška panoga gospodarita ali z deficitom ali pa brez potrebne obratne glavnice.

Posebej se je na neki enketa podčrtalo, da se obrestujejo ogromni zaostanki na plačilih prispevkov delavskega zavarovanja povprečno s 3%, četudi je zakonita obrestna mera 6%. Del teh zaostankov se ne obrestuje, ker zapadejo prispevki šele z dnem dostavitve plačilnega naloga in ne z dnem, ko se izplačujejo delavske mezde in ko se del prispevkov delavstvu dejansko odteguje. Delavsko zavarovanje izgublja na ta način na obrestih lepe vsote, saj znaša celoten prispevek delavskega zavarovanja že 170 milijonov dinarjev. Nizko obrestovanje zaostankov ima pa še to neugodno stran, da je treba zaostanke v veliko več slučajih izterjavati, kakor bi bilo to pri višjem obrestovanju potrebno. Po mnenju ankete je treba do-

ločiti v novem zakonu, da zapadejo prispevki za zavarovanje ob istem roku, kakor se izplačujejo delavske mezde. Plačilni nalogi morajo imeti samo deklarativno, ne pa konstitutivno značaj. Obrestna mera za zaostale prispevke mora dosegati višino bančne obrestne mere. Pri tem je potrebno, da se predpisi glede zaračunavanja prispevkov poenostavijo, tako da bo prispevke vsak poslodavec tudi brez plačilnega naloga lažje izračunal, kakor do danes.

Na splošno je potrebno, da pušča novi zakon glede priglaševanja zavarovancev in glede zaračunavanja prispevkov čim največ svobode upravam, da morejo urediti v tem pogledu svoje poslovanje čim najsmotreneje. Ni potreba, da vlada v tem oziru popolna enoobraznost v vseh delih države in za vse vrste podjetij.

Zivahna debata se je razvila pri vprašanju centralizacije in decentralizacije bolniškega zavarovanja. Predsednik Okrožnega urada v Ljubljani g. Krek je obrazložil vse argumente, ki govore za decentralizacijo zavarovanja. G. generalni ravnatelj M. Glaser pa je v svojem govoru izjavil, da je mogoče dati krajevnim edinicam zavarovanja tudi na podlagi sedanjega ustroja potrebno avtomijo. Naravno je, da se v početku posameznim krajevnim edinicam ni moglo pustiti tiste svobode, kakor je to mogoče pustiti kasneje, ker je bilo treba izenačiti pet različnih zakonodaj in doseči enoobraznost v poslovanju.

V pogledu unifikacije zavarovanja se je razpravljalo o možnostih, kako omogočiti v okviru splošnega zavarovanja tudi zavarovanje rudarjev in drugih strok, ki si žele višjih dajatev in so pripravljani zato tudi več prispevati.

Krekova knjižnica.

Kdo je močan? Kdo more zmagoovati? Kaj daje človeku največjo moč? Izobrazba! Ta je predvsem potrebna delavcu, ki si je ni mogel pridobiti v šolah. S čim si pridobivamo izobrazbo? S tem, da čim več čitamo. Toda ne knjig, ki so napisane le za zabavo in človeka ohranjajo v mehkužnosti, ki je zavora človekovi samozavesti, njegovemu ponosu, občutju svobodoželjnosti in borbe, kar je potrebno predvsem le delavcu, ki je gospodar bodoče družbe. Toda knjige so drage. Kako si jih more nabaviti delavec: ročni in duševni? S svojimi majhnimi dohodki? Možno je le eno: da si jo nabavim na tak način, da si z majhnimi mesečnimi prispevki pridobim. Na ta način si jo moreš, tovariš, pridobiti

le v Krekovi knjižnici Delavske založbe, Ljubljana, Delavska zbornica.

Za 4 Din mesečno tri lepe knjige na leto, vsak četrti mesec po eno! Pristopi, tovariš, ki hočeš, da se bo Tebi in Tvojim boljše godilo! Piši nam!

Zaupniki Krekove knjižnice, ki ste prejeli pole in bloke, na delo! Vsaka delavska hiša mora imeti naše delavske knjige! Bodite apostoli lepega čtiva!

Zaveden delavec, ki ve, kako težka je še pot do uresničenja njegovih sanj, mora vse svoje sile žrtvovati za en sam cilj: biti borec za novo družbo. Prva stopinja je zavednost, druga je izobrazba in delo za ves delavski razred. Zato, tovariš, ki si zaveden, prijavi se in postani zaupnik Krekove knjižnice, postani agitator delavske izobrazbe!

Pomemben socialen zavod.

V začetku novembra so otvorili v Belgradu asil za brezposelne delavce in delavke. Asil obstoji iz dveh stavb. Ena je v Miloša Pocerca ulici št. 2. Ta je namenjena za moške in ima okoli 250 postelj. Druga pa se nahaja v Mletački ulici št. 4 in ta je namenjena le za ženske osebe ter ima okoli 100 postelj.

V asilu je tudi dnevno dečje zavetišče za dojenčke tistih mater, ki morajo med dnevom delati izven svojega doma.

Poleg tega je nastanjena v asilu javna borza dela in sicer v stavbi za moške borza dela za moške, v stavbi za ženske pa borza dela za ženske.

Obe stavbi sta popolnoma novi, moderno opremljeni in sta last belgrajske občine. Denarna sredstva za stavbi je dal Odbor za ustanavljanje in upravljanje delavskih ustanov v Belgradu v znesku 10 milijonov dinarjev. Kakor znano, se stekajo dohodki v ta fond iz prispevkov za borze dela.

Upravo asila vodi popolnoma avtonomno poseben odbor, ki ga sestavljajo: po dva zastopnika ministrstva za socialno politiko in narodno zdravje, belgrajske mestne občine, javne borze dela in belgrajske delavske zbornice.

Asil je namenjen v prvi vrsti za brezposelne delavce in nameščence, ki prihajajo v Belgrad za delom. Ti morejo dobiti prenočišče, večerjo in zajutrk. Brezplačno se prenočišče v principu ne oddaja — to kvečjemu za eno noč. Drugače se pa mora plačati za prenočišče Din 5, večerja in zajutrk pa še 5 Din.

Da bi se mogle posluževati tega asila razne institucije, ki pošiljajo brezposelne delavce v Belgrad, ali pa še globlje v Srbijo, je uprava asila uvedla bone. En bon velja za eno noč. Kolikor bonov ima dotični delavec, toliko noči more prenočevati v asilu.

V asilu pa morejo dobiti prenočišče in oskrbo tudi delavci in nameščenci, ki so sicer zaposleni, pa se nahajajo službeno v Belgradu in žele imeti cenejše prenočišče. Prenočnina za take delavce je za 20 odstotkov višja, poleg tega pa morajo dokazati, da so v resnici zaposleni.

V asil se sprejemajo delavci od 18 do 22, zapustiti pa ga morajo do 8 jutraj. Med dnevom je bivanje v asilu prepovedano, ker se čisti in zrači.

Vsak obiskovalec asila dobi tudi brezplačno kopel. Istotako je desinfekcija brezplačna, ako je potrebna.

Čez hribe in doline...

Vrhnika. V nedeljo 8. decembra t. l. se bo vršilo v Rokodelskem domu ob 3 popoldne predavanje, katerega priredi Centrala Krekovih družin: »Vzori novega človeka in nove družbe«. Vabimo vse delavstvo, da se redno udeležuje vseh predavanj, katere se vrše redno vsako drugo in zadnjo nedeljo v mesecu. Stremimo za tem, da si izpopolnimo svoje znanje. Ne zamudimo prilike, ki se nam nudi, da obiskujemo delavska predavanja.

Izseljenci nam pišejo.

Vzhodna Francija. Veliko slovenskih delavcev se izseli vsako leto v inozemstvo služiti si vsakdanjega kruha. Pogosto se govori in piše, da je tak delavec za nas izgubljen v verskem in narodnem oziru. V dokaz, da so tudi izjeme, naj služi pismo, katerega nam je poslal tovariš iz Löhle-a na Francoskem, ki slove tako-le:

Cenjeno uredništvo »Delavske pravice« v Ljubljani! Ze večkrat sem bil namenjen, da bi se oglašil, pa mi čas ne dopušta, da bi opisal malo naše življenje tu v Franciji, kjer sem že četrto leto. Letošnje leto sem bil osem mesecev bolan. To priliko sem porabil in šel od rudnika do rudnika, kjer so slovenski delavci zaposleni. Prišel sem tudi v Kreutz-Wald. Tu sem dobil veliko število Slovencev, kateri se dobro zadržijo in so bili dobri napram meni. Z veseljem sem bil sprejet in ker sem bil bolan, sem dobil podpore 150 fr. in z dobro hrano postrežen. Imajo agilno društvo Sv. Barbare, kateremu sem dolžan iskreno zahvalo za vso podporo, kakor tudi vsem slovenskim fantom. Bog jim daj še dosti sreče pri delu v Kreutz-Waldu.

Preje sem bil zaposlen tri leta v železorudniku v Tugnieuse Merth Mosselle, kjer sem imel v začetku 16.50 fr. na dan. Leto pozneje sem zaslužil do 21.50 fr. na dan. Tam sem slabo živel, ker imajo Italijani prednost, kar je razumljivo, ker je Italijan generalni ravnatelj in on svoje ljudi vedno hvali. Slovenci so pa kakor jetniki in imajo najslabšo plačo. Zato svetujem vsakemu, ki je namenjen v Francijo, da ne gre v rudnik Tugnieuse Merth Mosselle. Tu je veliko Poljakov, Italijanov in Jugoslovanov. Kakor se pa tuji narodi sem bolj vseljujejo, tako raste draginja. Plače pa ostajajo neizpremenjene.

Sedaj sem zaposlen pri gradnji velike elektrarne, ki bo dolga osem kilometrov. Do spomladi se bo število delavstva zvišalo nad tri tisoč in se bo med gradnjo vsak dan zabetoniralo tri vlake cementa. Poslopje samo bo 600 m dolgo, 325 m široko. Voda pada na turbino v višini 35 m. Predor pri bazenu bo 15 m globok. Prihodnjič Vam bom poslal sliko stroja za kopanje, ki v 10 urah znoši iz globočine 26 m 3900 m³ materijala. Pa še drugič. Zdravi! — Miha Jelšovar.

Naši izseljenci v septembru. Izseljeniški komisariat v Zagrebu poroča, da se je izselilo iz naše države v septembru v prekomorske dežele 1529 oseb.

Skupno število izseljencev (13.600) v razdobju od 1. januarja do konca septembra je za 2872 ali 20% manjše od onega v istem razdobju lanskega leta.

Izselilo se jih je: iz Hrvaške in Slavonije 594, iz Vojvodine 369, iz Dalmacije 324, iz Slovenije 188, iz Srbije 90, iz Bosne in Hercegovine 49 in iz Črne gore 15.

Po poklicih so razdeljeni: 365 kmetov, 288 kvalificiranih, 194 nekvalificiranih delavcev, 60 svobodnih profesionalcev in 341 nepridobitnih članov družin.

Največ jih je odšlo v Združene države, in sicer 665 (večinoma ljudje, ki so prišli v domovino na obisk), v Argentino 611, v Kanado 159, Uruguay 74, Brazilijo 55, Chile 30, Avstralijo 17 itd.

Od 1. januarja do konca septembra t. l. jih je odšlo v Združene države 3577 — v oklepajih število iz leta 1928. — (3716), v Argentino 4501 (4369), v Kanado 3652 (5563), v Uruguay 797 (1484), v Brazilijo 462 (343), v Chile 184 (291), v Avstralijo 137 (433) itd.

Vrnilo se je iz prekomorskih krajev v tem mesecu 499 napram 225 v septembru preteklega leta in je skupno število vrnivših se naraslo za obdobje od 1. januarja do konca septembra na 4401 napram 3623 v istem obdobju lanskega leta.

V evropske dežele je odšlo v tem mesecu 1550 oseb; v Francijo 1042, v Belgijo 332, v Holandsko 138, v Luksemburg 26, v Češkoslovaško 10 in v Nemčijo 2. — Od 1. januarja do konca septembra jih je odšlo vseh v evropske dežele 11.368.

Radio.

Delavske organizacije in radio.

Ko smo tako daleč, da bo tudi naše delavstvo po svojem zastopstvu, Delavski zbornici, deležno sodelovanja v radiu, postane vprašanje naših delavskih organizacij in radia še aktualnejše nego doslej. Brez dvoma bo trajalo še nekaj časa, da prodre radio v vse delavske družine. Dolžnost organizacij pa je, da si nabavijo aparate, s katerimi bodo v svojih lokalih mogle zbirati svoje članstvo na neprisiljene domače večere. De-

lavska ura pa bi se sprejemala stalno kot obvezen sestanek za članstvo.

Radio in alkoholizem.

Žalostno je življenje delavskih družin, ko očetje dostikrat ne zaslužijo niti toliko, da bi svojo družino primerno preživljali. Kdor je človek, ne bo obsojal nikogar, ki morda iz obupa, radi razvedrila in pozabe zaide v gostilno. Dvoma ni, da je treba vedno nastaviti sekiro pri korenini: izboljšati gmotni položaj delavstva. Vzporedno pa mora iti naše prizadevanje, da delavca in njegov kravo prisluzeni in borni denar ohranimo njegovi družini. Poslužiti se moramo vseh dobrih sredstev, ki so nam na razpolago. Eno tako sredstvo in morda doslej najboljšje je radio. Radio je iztrgal že nešteto žrtev kralju Alkoholu, in jih priklenil nase. Mesto zatohle gostilniške družbe nudi radio prijetno zabavo in priliko za neprisiljeno nadaljnje izobraževanje v domačem krogu. Res je enkratni izdatek za aparat precejšen, vendar bi se dala tudi ta, sicer neprijetna stran urediti. Cilj mora biti: Radio v delavske družine!

Borza dela.

Ljubljana. Delo je na razpolago: 5 hlapcem, 1 mizarju, 24 čevljarjem, 29 rudarjem, 3 krojaškim pomočnikom, 1 zlatarskemu pomočniku, 1 kleparju, 1 nožarskemu pomočniku, 1 graverju, 1 kolarju, 1 stolarju, 1 modelnemu mizarju, 5 navadnim delavcem, 13 vajencem. — **Ženskam:** 1 dežnikarici, 1 pletilki, 2 sobaricam, 1 perfektni kuharici, 1 likarici, 3 služkinjam, 2 vajenkam za strojno pletenje.

Maribor. Delo je na razpolago: 5 vinarjem, 3 majarjem, 1 kravarju s sinom, 1 švicarju, 1 šafarju, 13 hlapcem, 2 kleparjema, 1 elektr. inštalaterju, 1 sodarju, 2 mizarjema, 3 čevljarjem, 3 krojačem, 1 krojaškemu delovodju, 1 čevljarskemu delovodju, 2 prirojevalecema gornjih delov čevljev, 1 pečarju, 1 automehaniku, 1 mehaniku, 2 delavcema za pregledovanje jajc, 1 hotelskemu slugi, 25 gozdnim delavcem, 20 rudarjem, 3 pom. delavcem. — **Vajencem:** mizarske, pekovske, zlatarske in kovaške obrti ter trg. stroke. — **Ženskam:** 4 kmečkim deklam, 4 kuharicam, 6 služkinjam, 1 varuški, 2 postrežnicama, 1 vzgojiteljici, 1 šivilji za obleko, 2 šiviljama za šivanje odevi, 1 šivilji za perilo,

3 strojnimi pletilkam, 2 tovarn. delavkama, 1 pletilski vajenki, 3 šiviljskim vajenkam.

Celje. Delo je na razpolago: 1 hlapcu za govejo živino, 41 gozd. delavcem, 10 delavcem za izdelovanje dog, 1 pečarju, 1 stavb. ključavničarju, 2 kleparjema, 3 sodarjem, 7 čevljarjem, 2 krojačema, 1 krojaču za vel. delo, 1 mesarju, 1 mlinarju, 12 vajencem, 13 rudarjem za v Nemčijo. — **Ženskam:** 6 kmečkim deklam, 1 šivilji za fina dela, 2 natakari-cama, 1 računski natakari-ci, 3 kuharicam, 1 orožniški kuharici, 5 služkinjam, 2 sobarici, 1 gospodinji, 3 vzgojiteljicam.

Za kratek čas.

Ko je bila Minka sedem let stara, je že pričela samostojno misliti. Svoje misli pa je posebno rada zaupala dobrodušni teti. »Veš kaj, teta,« je dejala nekoga dne, »ko se bom jaz možila, vzamem le kakega Vojvodinca.«

»Vojvodinca? Čemu pa ravno tega?«

»Zato, da tako postanem lahko vojvodinja,« se je glasil Minkin odgovor.

Levec je poiskal hišnega gospodarja, da mu potoži resno stvar. »Gre radi stranke poleg mojega stanovanja,« je pričel. »Nobenega miru ni. Nocoj je bilo že davno čez polnoč, ko so še vedno skakali sem in tja ter povzročali ropot. Te je že od sile, tega ne morem več prenašati.«

»Torej so vas zbudili iz spanja?« je vprašal gospodar.

»Ne, nisem še šel k počitku.«

»A tako, pozno v noč ste delali?«

»Da, učil sem se igranja na pozavno.«

Lastnica neke velike stanovanjske kasarne je navadno sama pobirala stannarino. Bila je najmodernejša oblečena in »pomlajena«, kar je pri stanovalcih slabo oskrbovane hiše vzbujalo tem več nevolje. Pri neki stranki se je dalj časa pomudila ter kritizirala nečedno kuhinjo.

»Da, gospa,« je odvrnila najemnica, »in vi bi ravnotako izgledali kot ta kuhinja, če bi že šest let ne bili poslikani in pobarvani.«

Gospodična: »Jaz bi rada klavirski komad.«

Novinec: »Žal, da ne morem ustreči, pri nas prodajamo le cele klavirje.«

DVE NOVI POSLOVALNICI

FLORJANSKA ULICA št. 5 v hiši gosp. Stenta in
ROŽNA DOLINA CESTA III št. 2 v hiši g. Punčoh

otvori I. del. konzumno društvo te dni, in sicer:

Somišljenike in člane prosimo za pristop oziroma agitacijo — Z izplačevanjem dividende se prične prve dni v decembru. — NAČELSTVO.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kureč

»Jaz svojih igel še nisem zaklenila, tu-le je moj sukanec!«

»Okrogel slamniki bo, kaj ne?«

»Ljubek klobuk iz klobučevine, mar ne?« Besede so se križale. Gospodična Jeanna je potegnila svojo denarnico iz torbice in vrgla novec za en frank na mizo.

»Jaz dam tudi svoj delež. Katera stori enako?«

Novci po en frank ali po petdeset centimov so stvorili kmalu majhen svetel kupček na mizi. Vajenka je, še bolj kuštrava kot ponavadi, iztegnila roko, pomolila dva souja, zardela in rekla:

»Jaz imam samo toliko!«

»Morda bi nam pomagala gospa Clémence,« je rekla ena izmed deklet.

»Poprosit grem za dovoljenje, da smemo delati čez uro.«

Ko so dovoljenje dobile, so postavile vse stolce okrog ene mize in začele Marijin klobuk. Gnetle so se in se prerekale, da je dobila vsaka svoje delo. Z naprstnikom, ki se jim je lesketal na koncu, se jim je povrnilo spet malo brezskrbnosti in veselosti kot običajno. Dve ali tri so stikale po škatli s trakovi, s perjem, z odrezki, ki so bili že iz mode, z obrobki. Več rok hkrati se je dvigalo:

»Ali hočete izpreminjast trak, gospodična Henrietta? Tukaj-le je eden sinji in rmen. Ne?

Torej sivo perot? Oh, kako je lepa! Najbrž je galbja! Glejte vendar, gospodična! In ta satén, kakšna ljubezen! Morda imate prav: rdeče bo bolj prav — rjave lase ima! Uboga dekle! Uboga Marija! Kaj ne, izvedela bo naša imena? Zakaj bile so izpremembe v delavnici, odkar je odšla ona. Rada bi jo videla, ko bo prejela škatlo, lepo zavito in z namko naše hiše! Pa bo vendar žalostno...«

Henrietta je pustila, da sta Jeanna in Irma krasili Marijin klobuk, bel slamniki, ki so ga dičile rože, ki jim je bilo videti samo zelene krovne liste rdeče pentlje in nazaj zaobrnjeni vogalčki, blede obledele in kovinaste barve. Bila je umetniško sestavljena podoba mrke in močne lepote nje, ki nikdar ne bo nosila klobuka z zelenkastimi rožami in rdečimi pentljami... Troje parov škarij je bilo pripravljenih, kadar je veljalo odrezati nit. Vsa mladostnost teh deklet in vsa njih duhovitost sta bili budni okrog umetnine, ki sta jo ustvarjali dve izmed njih. Pozabljale so večerjo, dom, utrujenost, da store veselje Mariji, ki je bila samo mimogrede med njimi in ki se več ne povrne... In ko je pokazala Irma na roki dovršeni klobuk, je rekla ena:

»Škoda: nič več ne bomo govorile o njej. Kako ji ga pač pošljemo?«

Henrietta, ki je vstajala z ostalimi vred, je odgovorila:

»Jaz poskrbim, da ga dobi.«

Ob glasu pa, ki je z njim to izpregovorila, so se dve ali tri uslužbenke obrnile k nji.

Reina, ki je bila nežna, Reina, ki jo je ljubila,

se ji je približala, med tem ko je Henrietta jemala svoj klobuk in svojo sivo boo iz stenske omare.

»Henrietta,« je dejala prav po tihem, »saj vendar ne odhajate? Saj vendar ne ponese te klobuka vi, kaj? Vedno se tako bojim, da bi vas videla odhajati...«

»Kam neki?«

Reinine oči, njene prelepe oči so se dvignile in rekla je:

»Saj dobro vem, pojdite no!«

Henrietta ni hotela odgovoriti. Tovarišice iz delavnice, ki se jim je mudilo domov, so bile že zapustile sobo. Potegnila je k sebi malo Bretonko. Nežno je priitnila svojo plavolaso glavo h licu prijateljice.

»Ljubim vas, draga,« je rekla, »ljubila vas bom vse življenje. Tecite brž domov: zadržno vem, da vas fant že čaka!«

Potem je kot zadnja šla po vsej zapuščenosti hiši tako počasi, da nikdar še ni hodila tako dolgo na ulico...

Zunaj je grozila nevihta. Od zapada so prihajali pošastni oblaki po izredno čistemu nebu.

Prav dolgo sta bedela stari Madiot in Henrietta v stanovanju na ulici Ermitage. Vsakega izmed njiju je mučila tako bridka žalost, da sta čutila nekoliko tolažbe v svoji medsebojni toliki ljubezni. Končno sta kovala vsak svoje načrte. Madiot si je govoril:

»Obiskovat jo bom hodil. Se bom kdaj videl svojo malo...«

Nevihta se je vlekla po obzorju in je zapirala kakor črna zavesa polovico neba.